

UTICAJ ODLUKA POJEDINIH TIPIČNIH MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA NA RAZVOJ MEĐUNARODNOG PRAVA: SLUČAJ UJEDINJENIH NACIJA

APSTRAKT

U teoriji i praksi međunarodnog prava dugo je prisutna rasprava o sposobnosti uticaja odluka međunarodnih organizacija na proces stvaranja međunarodnog prava. Nesporno je da odluke međunarodnih organizacija zauzimaju sve značajnije mesto, ali su debate o pravnostvaralačkoj ulozi ovih organizacija u savremenom međunarodnom pravu još uvek žive. Saglasnosti nema, a svakako da najšire rasprave izazivaju odluke donete u međunarodnoj organizaciji univerzalnog karaktera – Ujedinjenim nacijama. Ključni zadatak našeg istraživanja biće da analizom prakse donošenja odluka u okviru Ujedinjenih nacija i ukrštanjem različitih argumenata međunarodnopravnih škola mišljenja, utvrdimo uticaj koji ova organizacija ima na stvaranje pravila međunarodnog prava. Takođe, nastojaćemo da istražimo da li odluke donete u okviru međunarodnih organizacija nose sa sobom nešto više od „moralne i političke snage”, ali i da proverimo domete tzv. mekog prava (*soft law*).

Ključne reči: međunarodne vladine organizacije, Ujedinjene nacije, Generalna skupština UN, međunarodno pravo, odluke, rezolucije, meko pravo.

Indirektna pravnostvaralačka sposobnost odluka međunarodnih organizacija je danas gotovo nesporna i izražava se u njihovom uticaju na međunarodne ugovore, običaje i opšta pravna načela. Takođe, više nije sporno ni to da se odluke međunarodnih organizacija uzimaju kao dokaz postojanja međunarodnopravnih pravila, odnosno da ih možemo ubrojiti u pomoćne izvore međunarodnog prava.

---

¹ Autorka je vanredni profesor Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu.

E-pošta: tanja.miscevic@eu.rs

Međutim, u međunarodnopravnoj teoriji i praksi se sasvim opravdano postavlja pitanje da li postoji viši nivo uticaja odluka organizacija na međunarodno pravo, tačnije, da li odluke međunarodnih organizacija imaju samostalnu pravnostvaralačku ulogu u savremenom međunarodnom pravu?² Na ovo pitanje ćemo nastojati da odgovorimo analizirajući uticaj koji na pravila međunarodnog prava imaju odluke Ujedinjenih nacija (UN).

Ujedinjene nacije su, prema mišljenju analitičara, postale značajna politička snaga u međunarodnim odnosima posle Drugog svetskog rata, a njeno delovanje ima veliki uticaj na ponašanje država, jer im sužava mogućnost apsolutno svojevoljne akcije.³ Države mogu da ignorišu mišljenje UN kao međunarodnog foruma, ali im to onda ostavlja malo prostora za svaki drugi politički manevar, jer otvara mogućnost izolacije u univerzalnoj organizaciji. Osnivački akt ove organizacije, Povelja UN, posmatra se kao osnovni dokument savremenog opšteg međunarodnog prava, koja treba da bude prihvaćena od doktrine međunarodnog prava kao „(...) jedna vrsta ustava međunarodne zajednice, što će imati značaja za budućnost čovečanstva”.⁴ Tako pored formalnog izvora, principa suverenosti država, rudimente materijalnog ustava međunarodne zajednice neki vide upravo u ovom aktu, u Povelji UN (posebno u Glavi I, članovi 1 i 2), a kao drugi element uzima se član 38 Statuta Međunarodnog suda pravde.⁵ Ujedinjene nacije se zasnivaju na principu suverene jednakosti država, ali je:

(...) domen suverenosti toliko izmenjen obavezama koje su preuzele članice ratifikovanjem Povelje da principi ovog instrumenta mogu biti smatrani novim međunarodnim pravom (...) U odnosu u kom UN ostvaruju svoj uticaj neizbežno je da ih treba smatrati političkim rivalom suverenih država.⁶

Ukoliko stoji ova tvrdnja, a čini nam se da nema spora o značaju političkog uticaja u međunarodnim odnosima koje danas iskazuju UN, nameće nam se sledeće pitanje – da li se to može reći i za njihov pravni uticaj? Tačnije, da li u istoj meri i istim tempom kao izraz nesumnjivog subjektiviteta u međunarodnim odnosima,

---

² Videti na primer u: Eibe Riedel, “Standard and Sources: Farewell to the Exclusivity of the Sources Triad in the International Law”, *European Journal of International Law*, Vol. 2, No. 2, 1991, p. 61.

³ Paul Reuter, *International Institutions*, Allen & Unwin, London, 1961, p. 213.

⁴ Grigory Tunkin, “Is General International Law Customary Law Only?”, *European Journal of International Law*, Vol. 4, No. 1, 1993, p. 539.

⁵ Nicholas Onuf, “The Constitution of International Society”, *European Journal of International Law*, Vol. 5, No. 1, 1994, p. 16.

⁶ Quincy Wright, *International Law and the United Nations*, Asia Publishing House Ann Arbor, New Delhi, 1960, p. 7.

UN danas izražavaju u punoj meri subjektivitet međunarodnog prava, i to tako da stvaraju nova pravna pravila ovog prava? To je danas, čini nam se, ključno pitanje na koje ćemo pokušati da damo odgovor.

U uslovima kada je „(...) svetska organizacija razvijala svoju delatnost u okviru mogućnosti koje je diktirao politički odnos snaga njenih članica (...)”,⁷ a velike sile je podržavale „(...) samo do nivoa na kom je moguće ostvariti principe Povelje UN bez ugrožavanja vitalnih nacionalnih interesa”,⁸ problemi funkcionisanja UN se mogu objasniti kroz dve grupe faktora. Jasnu granicu njenih mogućnosti postavljaju anarhična struktura međudržavnih odnosa, s jedne, i velika diskrepanca između njene strukture (nastale pre nešto više od sedamdeset godina) i savremene strukture u međunarodnom sistemu, s druge strane.⁹

Ujedinjene nacije su se pokazale kreativnim da izbegnu paralizu na koju ih je terao bipolarizam, na taj način što su pokušale da pronađu nove tehnike koje u Povelji nisu predvideli njenih tvorci. Među novim metodima delovanja u uslovima blokovske paralize izdvajaju se postupak delovanja Generalne skupštine u slučaju blokade rada Saveta bezbednosti koji je usvojen rezolucijom „Ujedinjeni za mir” (*Uniting for Peace*), delovanje u slučajevima građanskih ratova i formulisanje misija za održanje i nametanje mira (*peace-keeping, peace-making missions*).¹⁰ Pojedini autori, među kojima se ističe profesorka Higgs (Rosalyn Higgins), međutim smatraju da povećana fleksibilnost može da dovede do onoga što se naziva „operativnom nesigurnošću”, što zapravo znači odbijanje prihvatanja delovanja po meri koja je doneta na osnovu primene fleksibilnosti. Tako, zapravo, fleksibilnost i ne mora da bude uvek pozitivna karakteristika, već može da umanjii rešenost država

---

⁷ Milan Šahović, „Doprinos Ujedinjenih nacija razvoju međunarodnog prava”, u: *Putevi savremenog razvoja međunarodnog prava*, zbornik radova, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 1969, str. 166.

⁸ Wolfgang Friedmann, *The Changing Structure of International Law*, Columbia University Press, New York, 1964, p. 34.

⁹ Stanley Hoffmann, “Thoughts on the UN at Fifty”, *European Journal of International Law*, Vol. 6, No. 3, 1995, p. 320.

¹⁰ Ova rezolucija usvojena 1950. godine daje mogućnost zakazivanja hitnih specijalnih zasedanja Generalne skupštine u roku od 24 časa, na zahtev Saveta bezbednosti, većine država članica UN ili samo jedne članice – ukoliko se sve ostale slože sa tim. Do sada je održano deset specijalnih zasedanja Generalne skupštine: tri hitna specijalna zasedanja su bila posvećena pitanjima Bliskog Istoka (1956, 1958, 1967), 1956. raspravljalo se o Mađarskoj, 1960. o pitanju Konga, 1980. o Afganistanu, sedmo hitno specijalno zasedanje (koje je sa prekidima trajalo dve godine, 1980–1982) bavilo se pitanjima Palestine, 1981. na dnevnom redu se našla Namibija, 1982. okupirane arapske teritorije i 1997. zasedanje je održano kako bi se raspravljalo o okupiranom Istočnom Jerusalimu i ostatku okupiranih palestinskih teritorija.

članica da deluju na osnovu osnivačkih akata organizacije, ukoliko se oni veoma lako ekstenzivno tumače.

Namera tvoraca UN bila je da, za razliku od Društva naroda, ova organizacija deluje sa sopstvenim autoritetom, pre nego da samo koordinišu akciju država. To je pokušano da se postigne delovanjem Saveta bezbednosti koji je dobio ovlašćenja da definiše i spreči agresiju, da se bavi sporovima koji prete miru i da formira vojne i ekonomske snage sposobne da sprovedu njegove odluke koje su pravno obavezujuće za članice. U ovim njegovim ovlašćenjima postoje dva ozbiljna ograničenja pre svega proceduralne prirode: odluke Saveta bezbednosti zahtevaju saglasnost svih pet stalnih članica (član 27, stav 3 Povelje), a vojne snage će mu biti stavljene na raspolaganje samo na osnovu posebnog sporazuma između Saveta bezbednosti i odgovarajućih država. Zbog očiglednog ograničenja samostalne političke aktivnosti

(...) UN moraju da koriste metode slične onima u Društvu naroda, ali uz nedostatak da su članice direktno preuzele manje jasnu obavezu nego u Paktu Društva naroda. Stoga se UN moraju u svom političkom radu oslanjati na moralni uticaj rezolucija Saveta bezbednosti i Generalne skupštine.¹¹

Povelja UN je na različite načine definisala nadležnost i oblast delovanja dva najvažnija organa – Saveta bezbednosti i Generalne skupštine.¹² I dok Generalna skupština ima široku oblast delovanja uz veoma uska ovlašćenja, a Poveljom su izričito utvrđena tri ograničenja njene nadležnosti, Savet bezbednosti ima usku oblast delovanja uz široke nadležnosti.¹³ Savet bezbednosti može da usvaja odluke obavezujuće za sve države članice UN u skladu sa članom 25 Povelje.¹⁴ Međutim, te odluke se odnose na konkretne slučajeve i moraju da budu zasnovane na postojećim, važećim normama i principima međunarodnog prava. Zbog toga su

---

¹¹ Quincy Wright, *International Law and the United Nations*, op. cit., p. 14.

¹² Ne treba zanemariti delovanje ostalih glavnih organa UN: Međunarodnog suda pravde, Ekonomskog i socijalnog saveta, Starateljskog saveta i Sekretarijata, ali smo posmatranje UN morali da ograničimo na ova dva, ipak, najvažnija politička organa.

¹³ Delovanje Generalne skupštine je ograničeno unutrašnjom nadležnošću država (član 2.7); ona može da raspravlja o svim pitanjima koja se ne nalaze pred Svetom bezbednosti (član 11.2); preporuku u odnosu na spor može dati samo, i ako je, zatraži Svet bezbednosti (član 12.1).

¹⁴ Obavezne odluke Svet bezbednosti može donositi na osnovu Glave VII i to u ostvarivanju osnovne funkcije – zaštite međunarodnog mira i bezbednosti. Ovaj organ je ovlašćen da donosi, pored rezolucija, i sve mere koje smatra potrebnim (član 39), mere koje uključuju upotrebu oružane sile (članovi 41 i 42); članovi UN su dužni da preduzmu mere za izvršenje odluka Saveta bezbednosti (članovi 48 i 49). Na osnovu Glave VII, Svet bezbednosti izdaje opšta pravila ponašanja – jedino Svet bezbednosti ima ovlašćenja da donosi obavezne odluke kada utvrdi da postoji pretnja miru, narušenje mira ili akt agresije.

odluke Saveta bezbednosti „(...) akti primene tih normi i principa. To ne isključuje mogućnost njihovog uticaja na proces formiranja novih normi međunarodnog prava”.¹⁵

Generalna skupština i Savet bezbednosti u svojim oblastima nadležnosti mogu donositi preporuke o svim pitanjima iz širokog domena Povelje. Za veliki broj odluka koje godišnje ova dva organa usvoje može se reći da čine kako politiku, tako i unutrašnji pravni poredak UN. Čak iako države članice nisu u pravnoj obavezi da razmatraju te preporuke, one mogu „(...) imati moralnu ili političku obavezu koja može biti onoliko efikasna koliko se javno mnjenje, koje daje podršku UN, razvije u svakoj od država članica”.¹⁶

Ne zanemarujući značaj Saveta bezbednosti, i naglašavajući njegove odluke koje predviđaju privremene mere po Glavi VII, opredelili smo se da na ovom mestu posmatramo odluke plenarnog organa UN. Odluke, odnosno rezolucije Generalne skupštine je moguće klasifikovati na osnovu Povelje na:

- Obavezujuće rezolucije interorganizacione prirode;¹⁷
- Preporuke koje se usvajaju po širokom krugu pitanja, pa i kod održanja međunarodnog mira i bezbednosti, ali se odnose i na saradnju na političkom, ekonomskom, socijalnom i kulturnom polju, uz samo jedno ograničenje – ne mogu se razmatrati pitanja koja se nalaze na dnevnom redu Saveta bezbednosti (član 10).

Jezik Glave VI Povelje UN je izričit – opšta ovlašćenja Generalne skupštine ne uključuju i donošenje obavezujućih odluka, osim kada je to posebno naglašeno. Generalna skupština može da raspravlja (*may discuss*, član 10), razmatra (*consider*, član 11.1), obraća pažnju (*call the attention*, član 11.3), inicirati istraživanja (*initiate studies*, član 13.1) i predlaže mere (*recommended measures*, član 14), i po svim ovim pitanjima, Skupština može donositi preporuke.

¹⁵ Федор Иванович Кожевников, *Международное право*, Институт международных отношений, Москва, 1981, стр. 26.

¹⁶ Quincy Wright, *International Law and the United Nations*, op. cit., p. 41.

¹⁷ Obavezne interne odluke Generalne skupštine se donose o sledećim pitanjima: ustanovljavanje pomoćnih organa (član 22); izbor članova drugih glavnih organa UN (članovi 23, 61, 86); usvajanje poslovnika (član 21); član 17 – Generalna skupština se ustanovljava kao finansijski organ, a nepokoravanje ovim odredbama dovodi do sankcije koju predviđa član 19; prijem u članstvo (član 4), suspenzija članskih prava (član 5); isključenje (član 6); imenovanje Generalnog sekretara UN (član 97); uslovi pod kojima nečlanice UN mogu postati strane Međunarodnog suda (čl. 93); izbor sudija Međunarodnog suda (član 8 Statuta Međunarodnog suda); odobravanje ugovora UN i specijalizovanih agencija i područja pod starateljstvom (članovi 63 i 85); propisi o imenovanju osoblja Sekretarijata (član 101).

Na osnovu ovako široko definisanih ovlašćenja, Generalna skupština je postala svetsko sedište ideja i, premda je pravna obaveznost njenih rezolucija stvar rasprave, njen uticaj na tokove pravnog razvoja se ne može poreći. Osnovne odlike procesa donošenja odluka u Generalnoj skupštini se sve manje odlikuje insistiranjem na apsolutnoj suverenoj jednakosti i saglasnosti, već sve više dobija obeležja sistema razvijenog kolektivnog pregovaranja u kome većina država pojedinačno igra relativno subordinantnu ulogu.¹⁸

Generalna skupština je forum gde se, sa povećanjem univerzalnosti UN, sreću sve države i gde te države mogu posle procesa deliberacije izraziti svoja gledišta i kolektivnu volju u odnosu na pravna pravila i principe – u slučaju kada se sve države koje čine međunarodnu zajednicu saglase po pitanju prihvatanja ili primene određenih pravila ponašanja u međusobnim odnosima, ta pravila postaju deo međunarodnog prava.¹⁹

Pisci Povelje, prevashodno zbog neslaganja država u uslovima kada je suverenost predstavljala ključni element međunarodnih odnosa, namerno nisu Generalnoj skupštini dali ovlašćenja legislativnog karaktera, već su sve odluke po svojoj prirodi preporuke (članovi 10–14). Utoliko se postavlja pitanje da li ih određenje kao pravno neobavezujućih dokumenata potiskuje samo u oblast morala ili pravnih pouka, odnosno, imaju li one značaj za pravo.²⁰ Predlog filipinske delegacije na osnivačkoj konferenciji u San Francisku bio je da Generalnoj skupštini mora biti poverena legislativna vlast da donosi pravila međunarodnog prava, koja bi stupila na snagu i bila obavezujuća za sve države članice organizacije pošto ta pravila odobri Savet bezbednosti većinom glasova. U slučaju da Savet bezbednosti u roku od 30 dana ne donese nikakvu odluku, pravilo će stupiti na snagu i biti obavezujuće kao da ga je odobrio Savet bezbednosti.²¹ Ovaj predlog je odbačen (glasanjem 26:1), te stoga u Povelji ne postoji niti jedna odredba kojom bi se moglo utvrditi da postoji obavezujuća pravna snaga rezolucija Generalne skupštine. Ovlašćenja Generalne skupštine se utvrđuju na osnovu Povelje; međutim, postoje i ona ovlašćenja koja ne utvrđuje tekst Povelje.²²

---

¹⁸ Christoph Schreuer, “The Waning of the Sovereign State: Towards a New Paradigma for International Law”, *European Journal of International Law*, Vol. 4, No. 1, p. 451.

¹⁹ Eduardo Jiménez de Aréchaga, *International Law in the Past Third of a Century*, Vol. 159, RdC, 1978, p. 31.

²⁰ Rosalyn Higgins, *The Development of International Law Through the Political Organs of the United Nations*, Oxford University Press, London, 1969, p. 24.

²¹ “Philippines Proposal to the San Francisco Conference”, UNCIO Docs. 316 (1945).

²² Tako je Aneks XI mirovnog ugovora sa Italijom predvideo da Francuska, Velika Britanija, SSSR i SAD preuzmu obavezu da, ukoliko u roku od godinu dana ne mogu da se dogovore oko italijanskih teritorija u Africi, pitanje iznesu pred Generalnu skupštinu; njena preporuka se

Generalna skupština UN, tako, ima značajnu ulogu u stvaranju i razvoju međunarodnog prava, ne samo preko VI Komiteta, kome je odgovorna Komisija za međunarodno pravo – kako se šire oblasti međunarodnog prava povećani broj organa UN se bave različitim aspektima novog međunarodnog prava. Razmišljanja, rasprave i dogovori u Komitetu ili Komisiji se upućuju Generalnoj skupštini koja može dati svoje mišljenje o tome u obliku svoje odluke – rezolucije. Takve rezolucije najčešće nemaju nikakav formalan status u procesu međunarodnog zakonodavstva. Ipak, pošto dolaze od „najrepresentativnijeg organa najuniverzalnije međunarodne organizacije čovečanstva, one jasno imaju značajan uticaj na razvoj prava”.²³

Rezolucije Generalne skupštine, iako bez formalnog statusa u međunarodnom zakonodavnom postupku, nisu bez ikakvog pravnog efekta; iako ovlašćena da uglavnom donosi neobavezujuće odluke, preporuke, nije isključeno da Generalna skupština, u posebnim slučajevima i u okviru nadležnosti, može usvajati rezolucije koje mogu, kako tvrdi Međunarodni sud pravde, „donositi rešenja ili imati operativna svojstva”.²⁴ Odluke Generalne skupštine UN, kao i slučaju svake odluke međunarodnih organizacija, izražavaju sporazum volja država koje su usvojile tu rezoluciju. Međutim, to ne može istovremeno biti tumačeno kao „da znači da se sadržaj tog sporazuma priznaje normom međunarodnog prava”.²⁵ Države usvajanjem odluke ne izražavaju svest o pravnom domašaju te odluke, već samo o rešenju određenog pitanja na dogovoren način. Bez obzira koliki je značaj pitanja čije rešenje se pokušava naći odlukom Generalne skupštine, to ne može implicirati i rešenost država da takvoj odluci dodele status izvora prava – za to je potrebno naknadno izražavanje takve volje, što najčešće ima formu međunarodnog multilateralnog ugovora između država. Upravo iz ovih razloga se smatra da je saradnja najvažniji deo aktivnosti Generalne skupštine, ali je i druga njena aktivnost, učešće u međunarodnom zakonodavnom postupku, podjednako važna, a to je „(...) zadatak koji se sprovodi preko velikog broja ugovora i deklaracija kao i kroz praksu kao što je dekolonizacija i borba protiv aparthejda. Veza između ove dve funkcije legitimizacije i suverenosti je posebno interesantna, ali i nejasna”.²⁶

---

mora prihvatiti i moraju biti preduzete mere za njeno spovođenje. „Vlast Generalne skupštine može biti neosetno uvećana izričtom ili impliciranom opštom saglasnošću država članica UN” (F. A. Vallat, *The Competence of the UN General Assembly*, RC, 1959/II, 97, p. 230).

²³ Wolfgang Friedmann, *The Changing Structure of International Law*, op. cit., p. 92.

²⁴ “Namibia Advisory Opinion”, ICJ Reports, 1971.

²⁵ Nina Vajić, „Uloga odluka međunarodnih organizacija u stvaranju međunarodnog prava s posebnim osvrtom na rezolucije Opće Skupštine Ujedinjenih naroda”, u: *Nove tendencije u razvoju međunarodnog prava*, zbornik radova, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 1979, str. 117.

²⁶ Stanley Hoffmann, “Thoughts on the UN at Fifty”, op. cit., p. 318.

Rezolucije Generalne skupštine se različito posmatraju. Kao što smo videli u prethodnom poglavlju, one se smatraju novim tvorcima postojećih glavnih izvora međunarodnog prava, ali i dokazom, pomoćnim izvorom prava. Mi ćemo dalje ukazati na njihovu samostalnu ulogu kao eventualnog novog izvora međunarodnog prava i kao tvorca tzv. mekog prava (*soft law*), kako u teoriji međunarodnog prava, tako i u njegovoj praksi.

RASPRAVA O REZOLUCIJAMA GENERALNE SKUPŠTINE UN KAO NOVOM IZVORU MEĐUNARODNOG PRAVA

U većini slučajeva odluke Generalne skupštine UN, kao što smo više puta do sada naglašavali, prema slovu Povelje nemaju obavezujuću snagu. Ipak, vrlo brzo po ustanovljenju rešenja u UN postavilo se pitanje značaja rezolucija Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, koje je pokrenuto savetodavnim mišljenjem Međunarodnog suda pravde o teritoriji Jugozapadne Afrike od 1955. godine.²⁷ Posebno su interesantna izdvojena mišljenja nekolicine sudija u ovom slučaju, jer se u njima izražavaju suprotstavljeni stavovi tadašnje doktrine međunarodnog prava u odnosu na karakter i prirodu odluka Generalne skupštine.

U izdvojenim mišljenjima naročitu pažnju ovom pitanju posvetile su sudije Klaestad i Lauterpaht (Helge Klaestad, Hersch Lauterpacht). Sudija Klaestad je naglasila da, za razliku od rezolucija Saveta Društva naroda koje su se odnosile na ovu teritoriju i koje su bile obavezujuće za Južnoafričku uniju, rezolucije Generalne skupštine

(...) nemaju pravnu prirodu u uobičajenom smislu reči, nego pre moralni ili politički karakter. Iako rezolucije Generalne skupštine nisu lišene značaja i

---

²⁷ *South West Africa Case*, ICJ Reports (1955), 248 at 291. Razmatranje slučaja Jugozapadne Afrike započinje prethodnim savetodavnim mišljenjem Međunarodnog suda o ovoj teritoriji od 10. jula 1950. godine, kada se Sud odlučio da je Južnoafrička unija (mandatorka) i dalje obavezna da izvršava međunarodne obaveze prema članu 22 Pakta Društva naroda i ugovora o mandatu, s tim što nadzorne funkcije sada vrše UN (prima peticije stanovnika i prima izveštaje mandatorke). Generalna skupština je 1954. odlučila da odluke koje donosi u vezi sa ovom funkcijom nadzora treba da budu donete većinom koja zahteva dve trećine pozitivnih glasova (Pravilo F). Tada se postavilo pitanje da li ovo pravilo predstavlja ispravno tumačenje prethodnog savetodavnog mišljenja (od 1950) jer je tamo izričito rečeno da postupak nadzora mora biti što sličniji, a obim nadležnosti Generalne skupštine ne veći od onih koji su predviđeni sistemom starateljstva u Društvu naroda. U drugom savetodavnom mišljenju o Jugozapadnoj Africi (od 7. juna 1955), Međunarodni sud je ocenio da je Pravilo F koje je usvojila Generalna skupština ispravno tumačenje prvog savetodavnog mišljenja.

važnosti, a države su dužne da ih razmatraju u dobroj veri, one ne predstavljaju istinsku pravnu obavezu.²⁸

Sudija Lauterpaht po prvi put otvara prostor za obavezujući karakter rezolucija Generalne skupštine, doduše veoma ograničeno i veoma uslovno. On smatra da im se u nekim slučajevima ne može odbijati potpuno pravno dejstvo, iako u većini slučajeva rezolucije Generalne skupštine u suštini predstavljaju preporuke i ne stvaraju pravne obaveze za države. One dakle, nisu lišene svakog pravnog dejstva i postavljaju zahtev razmatranja u dobroj veri.

Međunarodni sud je savetodavnim mišljenjem u slučaju rezolucije 1514 (XV) koja se odnosi na Jugozapadnu Afriku i 2625 (XXV) koja se odnosi na Zapadnu Saharu, dao deklaratornim rezolucijama određenu težinu u razvoju međunarodnog prava. Tako, „(o)ve deklaracije mogu činiti izvor pravila međunarodnog prava na način koji je podudaran stvaranju konsenzusa na konferencijama za kodifikaciju i progresivni razvoj”.²⁹ Ni u jednom od ova dva slučaja Sud nije bliže objasnio zašto smatra ove deklaracije daljim značajnim korakom u razvoju međunarodnog prava. Doduše, u slučaju rezolucije 1514 postoji implikacija da ova deklaracija predstavlja značajan korak u razvoju prava, jer se ona smatra autoritarnim tumačenjem obaveza iz Povelje.

Kada je pitanje jednom otvoreno, rasprava je dobila široke razmere. Svi teoretičari međunarodnog prava i međunarodnih odnosa su u svojim radovima posvetili pažnju razmatranju pitanja odluka međunarodnih organizacija, pre svih, Ujedinjenih nacija. Ono što je zajednički imenitelj tadašnjih rasprava je da se kriterijum pravne obaveznosti rezolucija (karakter odluka) i kriterijum normativnosti (značaj odluka za stvaranje međunarodnog prava) izjednačavaju i postaju jedinstveni kriterijum prirode rezolucija UN, u odnosu na njihov uticaj na stvaranje pravila međunarodnog prava.

Na osnovu ovog kombinovanog kriterijuma, o mestu rezolucija Generalne skupštine UN (osim onih rezolucija koje organizacija donosi na osnovu unutrašnje i finansijske nadležnosti) postoje dva dijametralno suprotna mišljenja: prvo koje odriče postojanje njihove pravne obaveznosti i bilo kakav uticaja na međunarodno pravo; i drugo kojim se priznaje (u manjoj ili većoj meri) i pravni karakter rezolucija i njihov uticaj na stvaranje međunarodnog prava.

Oni koji imaju negativan odgovor na pitanje mesta rezolucija UN u normativnom procesu međunarodnog prava i koji im odriču ma kakav legislativni

²⁸ Citirano prema: D. H. N. Johnson, “The Effect of Resolutions of the General Assembly”, *British Yearbook of International Law* (1955–1956), p. 102.

²⁹ Eduardo Jiménez de Aréchaga, *International Law in the Past Third of a Century*, op. cit., p. 31.

karakter i pravnu snagu (C.Eagleton, J. Brierly, Wilcox-Marcy, Goodrich-Hambro, Schwabel, Vallat, Johnson, Arangio-Ruis), polaze od formalnog razlikovanja između rezolucija i obavezujućih odluka. Zagovornici ovakvog mišljenja smatraju da rezolucije-preporuke obuhvataju neke aspekte međunarodnog prava, ali po svojoj formi ostaju preporuke koje države mogu slobodno prihvatati, implementirati ili im se suprotstaviti i ne uzeti ih u obzir. Jedino svojstvo koje je ova grupa autora spremna da prizna rezolucijama Generalne skupštine je svojstvo pomoćnog izvora međunarodnog prava, dokaza postojanja međunarodnopravnih pravila:

Preporuke koje Generalna skupština upućuje državama koje su protiv njih glasale imaju pravno dejstvo utoliko što mogu da posluže kao pomoćno sredstvo za utvrđivanje pravnih pravila od strane nekog međunarodnog pravosudnog organa. Same po sebi, one nisu izvor prava. Njihova vrednost zavisi od objektivnog karaktera okolnosti u kojima su one donete, a naročito od toga koliko se one imaju smatrati izrazom pravne svesti čovečanstva u celini.³⁰

Dva osnovna razloga se uzimaju kao odlučujuća zbog kojih ove rezolucije ne mogu stvarati pravila međunarodnog prava – prvi razlog je formalan, a drugi praktičan. Kao osnov formalnog razloga uzima se činjenica da Generalna skupština UN nije ovlašćena da bude zakonodavac, već „(...) rezolucije Generalne skupštine, iako mogu imati veliku političku ili 'moralnu' snagu, nemaju stvaralački pravni efekat. Rezolucije mogu biti čvrst dokaz pravne interpretacije Povelje ili opšte prihvaćenih principa međunarodnog prava”.³¹ Drugi razlog koji zagovornici ovakvog stava navode je praktične prirode i svodi se na činjenicu da države članice organizacije kada glasaju za usvajanje rezolucije ne smatraju da time istovremeno usvajaju i pravno pravilo nego žele da reše konkretan problem. Smatra se da države nemaju tu nameru, ne misle da usvajaju pravno pravilo (najčešće se izražava maksimumom *states don't mean it*) i konstatuje se da je „pravna svest kritički elemenat, tako da se mora videti da li države zaista misle ono za šta su dale svoj glas”.³²

Autori koji zastupaju ovakvo gledište kao potvrdu svog stava iznose tezu da normativni proces još uvek nije dostupan za međunarodne organizacije, te pošto to još uvek nije slučaj, ni odluke organizacija ne mogu imati pravnostvaralačku funkciju. Međutim, čak i oni uočavaju sve brže nadolazeće promene i konstatuju da zakonodavni proces međunarodnog prava:

³⁰ D. H. N. Johnson, “The Effect of Resolutions of the General Assembly”, op. cit., p. 122.

³¹ F. A. Vallat, *The Competence of the UN General Assembly, Collected Courses*, Vol. 97, 1959, p. 230.

³² Gaetano Arangio-Ruiz, *The Normative Role of the General Assembly of the UN and the Declaration of Principles of Friendly Relations*, RC, 1972/III, 137, p. 459.

(...) nije jedina funkcija međunarodne zajednice koja mora biti izuzeta iz ekskluzivnosti država (posmatranih kao osnovnih jedinki ili decentralizovanih organa međunarodne zajednice) i biti stavljeno u ruke centralizovanije mašinerije (...) Držati se toga da normativne funkcije ostaju isključivo u rukama država znači zatvoriti jedno oko na nove realnosti i posebno na „revoluciju” koja se odvija u međunarodnoj zajednici.³³

Pod „revolucijom” se podrazumeva pojava velikog broja novih država, čiji se broj uvećao dva do tri puta, ali i radikalno izmenjena struktura međunarodnog sistema, što je učinjeno sa pojavom i pravom eksplozijom međunarodnih organizacija. U takvoj situaciji se čini sasvim prirodnim da se funkcije stvaranja prava, zajedno sa drugim funkcijama koje su monopol države, sada transferišu međunarodnim organima, a posebno se kao organ na koji treba preneti ovlašćenja država izdvaja Generalna skupština UN.

Prilikom osnivanja UN preovladavalo je stanovište da rezolucije Generalne skupštine ne treba da imaju obaveznú snagu, ističu oni koji se protive definisanju rezolucija Generalne skupštine kao izvora međunarodnog prava. Drugačije rešenje bi značilo unošenje nadnacionalnog elementa, što bilo suprotno karakteru UN i suverenoj jednakosti država članica.³⁴ Član 2.2 ne govori o obavezi razmatranja i sprovođenja rezolucija ovog organa, već o dužnosti država članica da savesno ispunjavaju opšte obaveze po Povelji, odnosno delovanje u ostvarivanju ciljeva i načela UN. Najviše što se može prihvatiti je da je ovde reč o opštoj obavezi država članica da usvojene rezolucije razmatraju *bona fide*, što je njihova obaveza na osnovu članstva u UN. To nije pravna obaveza, već obaveza na granici prava i morala.³⁵

Druga struja teoretičara – zagovornici mišljenja da rezolucije Generalne skupštine UN svojom pravnom snagom utiču i stvaraju međunarodno pravo – imaju suprotne argumente upravo kada je reč o slovu Povelje i mišljenju država. Oni polaze od iste premise da Generalna skupština nije zakonodavac, ali, po njima, praksa je učinila da mnoge rezolucije imaju efekat i na međunarodno pravo. Takva praksa je sada opšte prihvaćena i uspostavljena. I dok za neke Generalna skupština ima tzv. kvazi-legislativna ovlašćenja (Folk),³⁶ drugi smatraju da je, kroz neprestane

---

³³ Ibid., p. 460.

³⁴ Dimitrije Pindić, „O pravnoj obaveznosti rezolucija Generalne skupštine UN”, *Jugoslovenska revija za međunarodno pravo*, br. 1–3, 1974, str. 67.

³⁵ Ibid., str. 68–70.

³⁶ Kvazi-legislativan značaj rezolucija Generalne skupštine se objašnjava kao središnji položaj između formalističkog odbijanja svake uloge u procesu nastanka prava i formalno teško prihvatljivog potpuno legislativnog statusa (Richard Falk, “On the Quasi-legislative

napore na proglašavanju načela međunarodnog prava, obezbedila nadležnosti koje prevazilaze nadležnost davanja preporuka koje utvrđuje Povelja (Kastanjeda).³⁷ Posebno se naglašava njihov značaj i obavezno dejstvo u oblasti održanja mira (Kelzen, Sloan).³⁸

Pobornici mišljenja da su rezolucije Generalne skupštine od pravnostvaralačkog značaja (na primer, Oliver Lissitzyn) ne slažu se sa stavom da je bitnije ono što države čine, a ne šta govore. Prema tradicionalnom shvatanju, običajno međunarodno pravo se stvara iz uniformnosti koje su uočljive u ponašanju država ukoliko su one praćene ubeđenjem da je to u skladu sa međunarodnim pravom. Jednoobraznost ponašanja rađa očekivanja (*expectations*) da će se nastaviti jednako ponašanje:

Generalna skupština je forum u kom države članice mogu da izraze svoja gledišta; izraženi stavovi država neosporno mogu biti elementi prakse država koja može stvarati običajno pravo, ali ono što države čine je mnogo značajnije nego što kažu.³⁹

Države i drugi međunarodni učesnici razvijaju svoje politike i planiraju svoje ponašanje na osnovu tih očekivanja – tako postoji opšti interes u ostvarivanju tih očekivanja i u stabilnosti ponašanja. Očekivanja država se mogu zasnivati ne samo na ponašanju, već i na drugim oblicima komunikacije, uključujući i verbalnu.

Preporuke UN nemaju obavezujuću snagu, ali se ne može poreći dalekosežni značaj akata sa pravom sadržinom. „Teza o isključivo moralnom karakteru rezolucija Generalne skupštine je za diskusiju čak i onda kada ima svoje korene u realnosti odnosa koji postoje u međunarodnoj zajednici i u pravno-političkom obeležju Povelje UN”.⁴⁰ To je potvrda običajnih pravila, u izvesnom smislu, i u prečišćenoj formi; njihov pravni osnov može se pronaći i u običajnom pravu jednim svojim delom. Međutim, jednim delom one „predstavljaju dalji razvoj među-

---

Competence of the General Assembly”, *The American Journal of International Law*, Vol. 60, No. 4, 1966, p. 782).

³⁷ Jorge Castañeda, *Legal Effects of UN Resolutions*, Columbia University Press, New York, 1969, pp. 83–84.

³⁸ Pogledati na primer: Hans Kelsen, *The Law of United Nations: A Critical Analysis of Its Fundamental Problems*, Frederick A. Praeger, New York, 1964.

³⁹ Stephen M. Schwebel, “The Effects of Resolutions of the UN General Assembly on Customary International Law”, in: *Proceedings of the 73rd Annual Meeting of The American Society of International Law*, 1979, p. 302.

⁴⁰ Aleksandar Magarašević, „O pravnoj obaveznosti rezolucija Generalne skupštine”, *Međunarodni problemi*, god. 2, 1957, str. 82.

narodnog prava i za njihovu pravosnažnost potreban je, u principu, izričiti pristanak država članica”.⁴¹

Rezolucije svakako imaju interni značaj, odnosno „punu pravnu snagu (*legal effect*) jer su obavezujuće kako za članice tako i za organe organizacije – primer su rezolucije koje se odnose na budžet UN, kako je utvrđeno stavom 1 člana 17 Povelje”.⁴² One stvaraju obaveze i pravne situacije koje nisu ranije postojale. Ne postoji ništa što bi sprečilo članice da prihvate obavezujuće pravne obaveze tako što će u Generalnoj skupštini glasati za rezoluciju, pod uslovom da postoji jasna namera da se prihvati ta obaveza.

U ovoj grupi teoretičara izdvaja se stav onih zagovornika pravnostvaralačkog karaktera rezolucija UN koji analizu zasnivaju na neophodnosti reforme opšteg normativnog procesa u međunarodnom javnom pravu. Po njihovom mišljenju, ukoliko se analiza legislativne uloge rezolucija Generalne skupštine vrši samo na osnovu tradicionalnih procesa nastanka međunarodnog prava u međunarodnoj zajednici, to jest samo na onim procesima koji zasnivaju vrednost pravne norme na potvrđi nacionalnog pristanka (ugovorima i običajima), bilo bi pogrešno. Po mišljenju ove grupe autora

(...) čak i tradicionalni izvori sadrže prikriven nekonsenzualni element. Zakonodavni sadržaj običajnog prava je najdramatičnija oblast u kojoj je mit pristanka povremeno potisnut od strane realnosti zaključnog konsenzusa.⁴³

U okviru grupe pristalica pravnostvaralačkog karaktera rezolucija Generalne skupštine izdvaja se umerenija struja, koja bi mogla biti smatrana vezom između dva suprotstavljena mišljenja. Pobornici ove struje (Higins, Šahter, Džojner i Fridman) ne ističu posebno obaveznost ovih odluka, ali priznaju da su mogući normativni rezultati takvih odluka, koji su, doduše, izuzetak.⁴⁴ Određene rezolucije mogu biti prvi korak u kreiranju prava. Ako se te rezolucije posmatraju u celini i pod određenim uslovima, koji zavise od predmeta odluke, odnosa i prirode većine i *opinio juris*-a, mogu biti dokaz razvojnih trendova običajnog prava. Rezolucije Generalne skupštine

⁴¹ Smilja Avramov i Milenko Kreća, *Međunarodno javno pravo*, Službeni glasnik, Beograd, 2008, str. 51.

⁴² D. H. N. Johnson, “The Effect of Resolutions of the General Assembly”, op. cit., p. 50.

⁴³ Richard Falk, “On the Quasi-legislative Competence of the General Assembly”, op. cit., p. 790.

⁴⁴ Treba posebno naglasiti studiju Rozalin Higins o mestu rezolucija političkih organa UN na razvoj međunarodnog prava kao pionirsko delo u istraživanju ovog pitanja, čiji su zaključci izazvali velike polemike u teoriji međunarodnog prava šezdesetih godina minulog veka (Rosalin Higgins, *The Development of International Law Through the Political Organs of the United Nations*, Oxford University Press, Oxford, 1969).

„pošto dolaze od najreprezentativnijeg organa najuniverzalnije međunarodne organizacije čovečanstva, jasno imaju značajan uticaj na razvoj prava”.⁴⁵

S druge strane, prema najradikalnijem shvatanju, Generalna skupština UN je svemogućí zakonodavni organ ograničen samo Poveljom i svojim sopstvenim rezolucijama. Ovakvo shvatanje je najusamljenije i jedan od njegovih retkih zastupnika je profesor i sudija Međunarodnog suda pravde Alejandro Alvarez (Alejandro Alvarez). Svoje stavove prof. Alvarez je obrazlagao u izdvojenim mišljenjima za savetodavna mišljenja ICJ u slučaju Članstvo (*Membership case*) i slučaju Posledice presuda o naknadi štete koje donosi Administrativni sud UN (*Administrative Tribunal case*). U prvom mišljenju Alvarez iznosi stav kojim potkrepljuje opštu tezu o postojanju zakonodavne funkcije Generalne skupštine.⁴⁶ On smatra da Savet bezbednosti može da upotrebi veto samo po pitanju održanja mira, a ne u slučaju prijema novih članica – ako ga i primeni, Generalna skupština ima pravo da oceni da li je Savet bezbednosti prekoračio ovlašćenja, a ako utvrdi prekoračenje nadležnosti Saveta bezbednosti, Generalna skupština može da primi novog člana bez preporuke Saveta bezbednosti. Generalna skupština može da upućuje Savetu bezbednosti preporuke, pa to implicira i primedbe. Kod izdvojenog mišljenja u slučaju Posledica presuda o naknadi štete koje donosi Administrativni sud UN, Alvarez smatra da je pitanje da li Generalna skupština mora da prihvati odluke Administrativnog suda (na koje je većina sudija dalo potvrđan odgovor) pravno i političko pitanje.⁴⁷ Generalna skupština bi trebalo da ima pravo da poništi presude Administrativnog suda iz razloga međunarodne socijalne pravde i ako Sud postupi *ultra vires* (nesumljivo je da preporuke Suda nisu obavezne za Generalnu skupštinu ukoliko je Sud prekoračio ovlašćenja). Ukoliko to ne bi bio slučaj, Sud bi bio iznad Generalne skupštine, što nikako ne može biti slučaj jer iznad Generalne skupštine stoje samo moralne vrednosti i javno mnjenje.⁴⁸

U produbljavanju odgovora na pitanje pravnog uticaja na međunarodno pravo, posmatrana kao izražavanje (*declaration*), razvoj (*development*), stvaranje (*creation*) i odricanje (*repudiation*) pravila međunarodnog prava, teoretičari koji priznaju rezolucijama Generalne skupštine UN pravnu vrednost i uticaj na međunarodno pravo, posebno naglašavaju dve vrste pravnih dejstava ovih odluka. Najpre, to je dejstvo na proces razvoja prava koji je moguć ne samo odlukama sa obaveznom

⁴⁵ Wolfgang Friedmann, *The Changing Structure of International Law*, op. cit., p. 92.

⁴⁶ *Membership case*, ICJ Reports 1950, 78 at 9.

⁴⁷ *Administrative Tribunal Case*, ICJ Reports 1954, 47 at 53.

⁴⁸ Navedeno prema: William Samora, “The New International Law of Alejandro Alvarez”, *American Journal of International Law*, Vol. 52, No. 1, 1958, pp. 41–54.

snagom, već su pravne posledice moguće i od dokumenata koja u formalnom smislu nisu obavezujuća; drugi oblik je dejstvo na proces razvoja prava različitim dokumentima nelegislativnog karaktera koji ne pretenduju da obezbede prihvatanje članova Generalne skupštine, odnosno, proces kojim se pravo izjavljuje.⁴⁹

Dakle, možemo zaključiti, da smo do sada konstatovali dve uloge, dvojako dejstvo rezolucija Generalne skupštine u međunarodnom pravu. To istovremeno predstavlja kriterijum na osnovu koga je moguće klasifikovanje ovih rezolucija u dve kategorije. Prvu kategoriju bi činile rezolucije u formi deklaracija (*law-declaring resolutions*) rezolucije koje potvrđuju postojeće pravo i tako imaju deklarativan karakter jer iznose ili potvrđuju već postojeća pravna pravila. Njihov sadržaj je obavezujući za sve države, ali osnov obaveznosti nije sama rezolucija, jer ona ne stvara pravno pravilo nego ga samo potvrđuje. To pravno pravilo je osnov na kojem se zasniva i sama rezolucija.⁵⁰ Deklaratorne rezolucije Generalne skupštine naprosto iznose stav UN i njenih članica da se određeno ponašanje ili stav smatra međunarodnim pravom. Odluke ovoga tipa su zapravo odluke koje u odnosu na međunarodno pravo, kako smo ranije konstatovali, imaju indirektan uticaj, kroz izražavanje običajnih pravnih pravila, odnosno njegova dva elementa – prakse i pravne svesti.

Drugu kategoriju bi činile rezolucije kojima se teži stvaranju novih pravila međunarodnog prava i koje predstavljaju njihov prvi izraz (*law-developing resolutions*). Ove rezolucije mogu imati direktan uticaj na proces nastanka novih pravila međunarodnog prava preko uticaja na stvaranje novog običajnog međunarodnog prava kroz doprinos stvaranju običajne prakse. One nikada ne predstavljaju završnu fazu u procesu nastajanja običajnog prava i ne stvaraju direktno pravne norme, već je njihova uloga u tome što podstiču, ubrzavaju ili predstavljaju jedan stepen razvoja procesa nastanka običajno-pravnih normi.⁵¹ S druge strane, smatra se da mogu imati i indirektan uticaj, kada su to rezolucije koje predstavljaju temelj budućih ugovora (tzv. konstitutivne rezolucije) – one tada predstavljaju prvi korak, odnosno direktnu prethodnicu nekom međunarodnom ugovoru (na primer, regulisanje istraživanja kosmosa).

REZOLUCIJE UN KAO „MEKO PRAVO”

Međunarodni pravni poredak moguće je definisati kao sistem normi koje su obavezujuće za određene subjekte i koje pokreću neke unapred utvrđene posledice

⁴⁹ Rosalyn Higgins, *The Development of International Law*, op. cit., p. 24.

⁵⁰ Rosalyn Higgins, *Problems and Process – International Law and How We Use It*, Clarendon Press, Oxford, 1995, p. 17.

⁵¹ E. Jimenez de Aréchaga, *International Law in the Past Third of a Century*, op. cit., p. 30.

kada subjekt prekrši svoje obaveze.⁵² Te norme, pravila postojećeg međunarodno-pravnog poretka, utvrđene su međunarodnim pravom. Ovo pravo je pokazivalo različite odlike u različitim periodima razvoja, tako da je klasifikacija etapa tog njegovog razvoja moguća na više različitih načina. Ukoliko bi smo kao osnovni kriterijum uzeli stanovište odnosa, stava koje imaju države prema ovom pravu, bilo bi moguće identifikovati razlike u odnosu na razvoj međunarodnog prava do Prvog svetskog rata, kada je uočljivo bilateralno uobličavanje, dok su međunarodni običaji njegov osnovni izvor, i na razvoj posle Prvog svetskog rata – period u kom pravna snaga međunarodnog prava leži u saglasnosti država koja se najčešće izražava kroz zaključivanje međunarodnih sporazuma.⁵³

Nastanak međunarodnopravnih normi rezultat je normativizma u međunarodnom pravu; kada pravna pravila jednom nastanu postaju validna i primenjiva ne samo dok se praksa država, volja i prioriteti ne promene, već sve do vremena kada se ta pravila menjaju u skladu sa određenim procedurama:

Pravna pravila mogu, i ona i izražavaju političke vrednosti, poglede i prioritete, ona su nastala kao rezultat političke volje i delovanja i služe političkom interesu, ali ona nisu identična sa tim vrednostima, pogledima, voljom ili interesom. Kada su jednom stvorena, ona imaju sopstveno postojanje (...) Obaveza nastaje jer države tvrde da su to preduzele a međunarodno pravo postoji jer države i ljudi veruju i tvrde to. „Realnost” međunarodnog prava odgovara njegovoj magiji.⁵⁴

Organizovanje društva kroz pravna pravila zasniva se na pretpostavci da su to objektivna pravila, za razliku od političkih ideja i pogleda. Objektivno postojanje međunarodnopravnih pravila zasniva se na njihovoj normativnosti, tako stvarajući razliku između normi i ponašanja države. Pravo treba da bude primenjeno bez obzira na političke želje njegovih subjekata, jer pravna pravila čiji sadržaj ili primena zavisi od volje pravnih subjekata nisu pravna pravila.⁵⁵ Zbog toga bi vladavina prava mogla postojati samo u onoj meri u kojoj postoji ograničenje arbitrarne moći. To, dalje, znači da pravo mora da nastane u skladu sa određenim procedurama koje su

---

⁵² Pierre-Marie Dupuy, “The Danger of Fragmentation or Unification of the International Legal System and the International Court of Justice”, *Indiana Journal of International Law and Politics*, Vol. 31, 1999, p. 793.

⁵³ Milan Šahović, „Doprinos Ujedinjenih nacija razvoju međunarodnog prava”, op. cit., str. 167–168.

⁵⁴ Dencho Georgiev, “Politics or Rule of Law: Deconstruction and Legitimacy in International Law”, *European Journal of International Law*, Vol. 4, No. 1, 1993, p. 6. Profesor Georgiev veoma interesantno poredi međunarodno pravo sa vilom Zvončicom (lik iz Petra Pana) u pogledu njene vere u natprirodne sposobnosti sa verom u „magiju” međunarodnog prava.

⁵⁵ Martti Koskenniemi, “The Politics of International Law”, *European Journal of International Law*, Vol. 1, No. 4, 1990, pp. 8–9.

prihvaćene i neophodne za generisanje prava i koje pružaju kriterijume za potvrdu vrednosti pravnih pravila. Tako, zapravo, možemo reći da je „(...) pravo rezultat socijalnog ponašanja, ali njegovo postojanje se poklapa samo sa vrednošću a ne samim društvenim ponašanjem”.⁵⁶

Razvoj teorije i prakse međunarodnog prava pokazuje postepenu diferencijaciju normativnosti, odnosno načina nastanka međunarodnopravnih normi. Iako je pojava uočena mnogo ranije, naziv „relativna normativnost” skovao je 1983. godine Prosper Weil (Prosper Weil).⁵⁷ On je konstatovao da pod uticajem različitih činilaca (međunarodne organizacije su jedan od njih), dolazi do takvog razvoja u normativnim procesima u međunarodnom pravu koji se smatra patološkim, jer će onemogućiti da međunarodno pravo obavlja svoju osnovnu funkciju – uređivanje međunarodnih odnosa u pluralističkom svetu. Kada se postojanje prava i obaveza određuje uvođenjem materijalnih kriterijuma u pravo, pravo se uslovljava – tačnije, relativizuje.⁵⁸ Pojava relativne normativnosti se između ostalog oslikava u pojavi „mekog prava”, definisanju razlika između međunarodnog zločina i međunarodnog delikta i prihvatanje *ius cogens* normi (članovi 53 i 64 Konvencije o ugovornom pravu i Konvencije o pravu ugovora između država i međunarodnih organizacija i samih međunarodnih organizacija).⁵⁹ Međutim, meko pravo ima kulminaciju u raspravi o rezolucijama Generalne skupštine UN.

Tradicionalno su se pravila međunarodnog prava nalazila u dva osnovna izvora – ugovorima i običajima. Ali kako se u novim oblastima (od zaštite životne sredine do Interneta) pojavila potreba za međunarodnim regulisanjem, a u uslovima kada države ponekad nerado prihvataju bilo kakvo širenje broja obavezujućih pravila, uočava se uloga koju imaju pravila koja stvaraju međunarodna tela koja odgovaraju očekivanjima potrebnog ponašanja, ali koja nisu obavezujuća za države – pravila mekog prava. Meko pravo kao osnovnu funkciju ima pomoć državama da se

---

⁵⁶ Dencho Georgiev, “Politics or Rule of Law: Deconstruction and Legitimacy in International Law”, op. cit., pp. 3–4.

⁵⁷ Prosper Weil, “Towards Relative Normativity in International Law”, *American Journal of International Law*, No. 77, 1983, pp. 413–437.

⁵⁸ Ulrich Fastenrath, “Relative Normativity in International Law”, *European Journal of International Law*, Vol. 4, No. 3, 1993, p. 305.

⁵⁹ Član 53 kaže da je ništavan svaki ugovor koji je u trenutku nastanka u sukobu sa imperativnom normom međunarodnog prava. Za svrhe ove Konvencije imperativna norma opšteg međunarodnog prava je norma koju je prihvatila i priznala celokupna međunarodna zajednica država kao normu od koje nikakvo odstupanje nije dopušteno i koja se može izmeniti samo novom normom opšteg međunarodnog prava istog karaktera. Član 64 kaže da ako nastane nova imperativna norma opšteg međunarodnog prava, svaki postojeći ugovor koji je u sukobu sa ovom normom postaje ništavan i prestaje da važi.

prilagode novim regulisanim oblastima bez straha od mogućnosti kršenja novih odredaba i mogućih sankcija za neispunjenje obaveza. Tako posmatrana, meka pravna pravila predstavljaju početni korak ka nastajanju „tvrđog” prava, koje podrazumeva sankcije za nepostupanje u skladu sa obavezama.

Tvorac izraza meko pravo je britanski profesor međunarodnog prava lord Mekner (Lord McNair), koji ovaj pojam koristi prevashodno kao sinonim za neugovorne sporazume (*non-treaty agreements*), dakle sporazume koji su zaključeni usmeno ili na neki drugi, manje formalan način od pisanog, koji je uobičajen i, prema Konvenciji o ugovornom pravu, jedini prihvatljiv način obavezivanja na sporazum.⁶⁰ Ovakvi sporazumi se takođe razlikuju od džentlmenskih sporazuma, obaveza koje u diplomatskoj komunikaciji preuzimaju zvaničnici, ali koja ne obavezuje ni njegovu državu, čak ni njegovog naslednika na funkciji, jer predstavlja ličnu a ne zvaničnu akciju.

Razlozi zbog kojih nastaju pravila mekog prava pronalaze se u potrebi unapređenja i razvoja međunarodnih odnosa stvaranjem prethodnog, pripremnog, privremenog režima, uz istovremenu brigu da međunarodni odnosi ne budu opterećeni tvrdim pravom. Osnovne odlike pravila mekog prava su jednostavnija procedura, izbegavanje sporih postupaka unutrašnjeg prava i mogućnost da pravila mekog prava stvaraju entiteti koji na to nemaju pravo prema međunarodnom pravu, odnosno kojima to pravo nepriznaje pravnostvaralački kapacitet, osnovna su odlika ovog procesa nastanka pravila međunarodnog prava.⁶¹ Nastanku mekog prava je na ruku išao i razvoj situacije u međunarodnopravnoj teoriji. Kao što smo već ranije naglasili, poslednje dve decenije dvadesetog veka na dnevnom redu istraživača iz oblasti međunarodnih odnosa i međunarodnog prava su pitanja nastanka i poštovanja normi, koje Robert Kiohejn (Robert Keohane) naziva „normativnom optikom”.⁶²

Pravila mekog prava idu pre zvanične legislacije jer uvode u ugovornu obavezu; ali nije samo to njihov zadatak. Pitanje njihove samostalne obaveznosti u međunarodnom pravu nije novo pitanje, a renesansu doživljava sedamdesetih godina u oblasti međunarodnih ekonomskih odnosa i zaštite životne sredine. Bečka konvencija o ugovornom pravu ne sadrži nikakve odredbe o pravilima mekog prava, niti izričito zabranjuje ovakve sporazume kao izvore prava, osim ako ne krše *ius cogens* pravila. Sporazumi koji sadrže meka pravna pravila se pojavljuju kada

⁶⁰ Prvi put je Lord McNair ovaj izraz upotrebio u knjizi *The Law of the Treaties* objavljenoj 1961. godine.

⁶¹ Hartmut Hillgenberg, “A Fresh Look at Soft Law”, *European Journal of International Law*, Vol. 10, No. 3, 1999, p. 499.

⁶² Martha Finnemore, “Are Legal Norms Distinctive?”, *New York University Journal of International Law and Politics*, Vol. 32, No. 3, 2000, p. 699.

države ne žele potpuni međunarodni ugovor, a indikacija nedostatka ugovorne snage je i nepostojanje obaveze registrovanja prema članu 102 Povelje UN. Tako u ovaj tip pravila možemo ubrojiti Završni akt KEBS-a iz Helsinkija (1975), Akt o međusobnim odnosima, saradnji i bezbednosti NATO i Rusije (1996), koji nisu međunarodni ugovori.

Pravila mekog prava imaju korisnu funkciju zato što pružaju opšte prihvaćenu manifestaciju rasprostranjenih i ustanovljenih pogleda na to šta treba smatrati pravnim i pravičnim; ona poseduju snagu zato što imaju legitimitet. To, zapravo, znači da je osnova mekog prava u legitimitetu.⁶³ Taj legitimitet potiče od država koje su spremne da primene pravila mekog prava i da se njima smatraju obavezanim, jer ih smatraju pravičnim.

Koncept mekog prava je veoma kritikovan i veoma često odbacivan u međunarodnim odnosima. Jedino su realisti smatrali da je čitavo međunarodno pravo u svojoj suštini „meko”, navodeći kao argument činjenicu da ovo pravo nema nezavisnog sudiju sa pomoćnim sredstvima sprovođenja odluka; neorealisti su ovu tezu veoma čvrsto prihvatili tako da retko govore o međunarodnom pravu.⁶⁴

Zbog toga je početna hipoteza u međunarodnom pravu da pravila mekog prava nemaju nikakav, odnosno, nemaju toliko značaj kao tvrdo pravo. Pitanju pravne vrednosti mekog prava može se prići sa dve strane: subjektivno, iz ugla strana koje imaju nameru da budu vezane novim pravilima, i objektivno, što je češće, iz ugla faktičke međuzavisnosti koja nastaje iz delovanja strana sporazuma i drugih elemenata iz kojih proizlaze pravne posledice. Na osnovu toga moguće je posmatrati posledice koje može imati primena pravila mekog prava na međunarodno pravo, jer se pravila međunarodnog prava pojavljuju kao činjenice a ne kao izvori prava – one ne mogu direktno stvarati pravo. Zagovornici značaja mekog prava nadovezuju se na to i nalaze argument u činjenici da kreatori politike tretiraju i tvrdo i meko pravo gotovo na isti način. Stepem „tvrdoće” prava se mora tretirati kao varijabla, a njegov uticaj se mora posmatrati pod različitim uslovima.⁶⁵

Tvrdo pravo nosi sa sobom pravnu obavezu koja je jasna, izričita ili to može postati presuđivanjem ili usvajanjem detaljne regulative. Meko pravo je, s druge strane, grupa pravnih pravila koju čine akti odstupanja od tvrdog prava. Ovo nisu čisto politički sporazumi, ali se mogu sretati u mnogo različitih oblika. Smatra se da ova pravila imaju brojne prednosti, da umanjuju neka ograničenja tvrdog prava,

---

⁶³ Ibid., p. 702.

⁶⁴ Kenneth Abbott, Duncan Snidal, “Hard and Soft Law in International Governance”, *International Organization*, Vol. 54, Issue 3, Summer 2000, p. 433.

⁶⁵ Martha Finnemore, “Are Legal Norms Distinctive?”, op. cit., p. 701.

a naročita prednost je u tome jer nudi mnogo efikasnije načine kako bi se prevazišla nesigurnost, posebno omogućava kompromis i time međusobno korisnu saradnju.⁶⁶

Zadatak čitavog procesa nastanka normi mekog međunarodnog prava i relativiziranja normativnosti je da vodi ka opštem razumevanju određenih pojmova, tako da je jedna od funkcija mekog prava razjašnjavanje našeg shvatanja tvrdog prava i tako njegovog bližeg definisanja, kao što je to u slučaju rezolucije Generalne skupštine UN o prijateljskim odnosima, ili definicije agresije:

Pravo je podložno subjektivnim uticajima različitih aktera, i time vodi u relativnu (uslovljenu) normativnost (...) Meko pravo i pomoćni izvori međunarodnog prava u smislu člana 38.1.d Statuta ICJ pomažu u sprečavanju da izvor postane potpuno nasumičan. Oni izražavaju međunarodni sporazum o prihvaćenim nivoima apstrakcije, konkretne formulacije i poželjnu ravnotežu među pravnim principima. Tako tvrdo pravo može da duguje sopstveno postojanje mekom pravu.⁶⁷

Iako je nesumljivo da fenomen mekog prava može da bude uključen u modernu teoriju stvaranja međunarodnog prava na način koji će biti mnogo ubedljiviji od pogrešnih pokušaja pravnog pozitivizma, čini se da sve njegove osnovne karakteristike upravo predstavljaju i razlog zbog koga treba voditi računa o ovim pravilima.⁶⁸ Ovu opasnost je primetio još sredinom prošlog veka Georg Švarcenberger konstatujući da „proliferacija para-međunarodnog prava ima negativne implikacije na kredibilitet čitavog međunarodnog prava”. Uloga tog para-prava, mekog prava, veoma je značajna u međunarodnim odnosima jer predstavlja jednostavniju i fleksibilniju osnovu budućih odnosa između država. Pored toga, meko pravo nije samo političkog i moralnog značaja, već je to „samostalan režim čije karakteristike zavise od namera stranaka u svakom određenom slučaju”.⁶⁹

Tvrde pravne obaveze tumače i primenjuju arbitražna ili pravosudna tela, kao što je u slučaju Evropske unije, Svetske trgovinske organizacije ili zaštite ljudskih prava. Mekše obaveze mogu sprovesti i političke institucije, čak je međunarodno pravo obezbedilo i neke oblike centralizovanog sprovođenja pomoću tela kao što su Savet bezbednosti i međunarodne finansijske institucije.

Tako dolazimo na teren međunarodnih organizacija. Posmatrane kao politička i administrativna tela u kojima države zadržavaju značajnu meru kontrole kao načina

⁶⁶ Kenneth Abbott, Duncan Snidal, “Hard and Soft Law in International Governance”, op. cit., p. 421.

⁶⁷ Ulrich Fastenrath, “Relative Normativity in International Law”, op. cit., p. 319.

⁶⁸ Bruno Simma, “Editorial”, *European Journal of International Law*, Vol. 3, No. 2, 1992.

⁶⁹ Hartmut Hillgenberg, “A Fresh Look at Soft Law”, op. cit., p. 499.

prevazilaženja nesigurnosti, savremene međunarodne organizacije, posebno specijalizovane agencije iz sistema UN, imaju sposobnost da menjaju ili prilagođavaju pravila ili stvaraju standard. Njima tehnologija koja se primenjuje u nastanku mekog prava omogućava lakše dolaženje do kompromisa koji će biti odgovarajući svim stranama. Činjenica da su pravila manje striktna i uopštenija, a da se ipak smatraju obavezujućim, ostavlja uvek mnogo više prostora za delovanje jer je u tom slučaju mnogo lakše pregovarati i doći do sporazuma.⁷⁰

Ovakvu ulogu odluka međunarodnih organizacija neki smatraju trećom kategorijom međunarodnih instrumenata, pored ugovora i običaja: one nisu međunarodni ugovori i ne moraju biti obavezujuće, ali se mogu svesti pod kategoriju mekog prava.⁷¹ U čitavom procesu se vidi velika uloga država jer su granice njenog slobodnog delovanja i transfera ovlašćenja nekoj drugoj instituciji „(...) povučene tamo gde se dodiruju sa osnovnim pravima bez kojih ne bi mogla da nastavi da bude subjekt međunarodnog prava. Samo van tog nukleusa država može preneti svoja prava u korist međunarodne organizacije”.⁷²

Kao najznačajniji instrumenti mekog prava smatraju se rezolucije Generalne skupštine UN i instrumenti usvojeni na međunarodnim konferencijama. Ovi instrumenti „(...) mogu generisati širok konsenzus o međunarodnim definicijama (utvrđivanju značenja međunarodnih pojmova), bilo eksplicitnim utvrđivanjem koncepta (rezolucije koje definišu pojmove – R GS 2131/XX, 2625/XXV, kao i Završni akt iz Helsinkija) ili razvijajući pravne standarde koji mogu biti efikasni kroz široku ili ograničenu primenu već postojećih pravnih pravila”.⁷³

U odnosu na ove rezolucije Generalne skupštine UN i njihovo mesto kao forme mekog prava, postavlja se pitanje mogu li one, izvan njihove uloge u formiranju običajnog međunarodnog prava, stvarati pravo čime se ovo pitanje izjednačava sa pitanjem da li meko pravo može biti izvor pravne obaveze. Ako se kao jedan od kriterijuma za utvrđivanje postojanja mekog prava uzme uloga takvog akta u nastanku pravila tvrdog prava, rezolucije i deklaracije Generalne skupštine mogu se smatrati mekim pravom jer u velikom broju slučajeva predstavljaju preteču

---

⁷⁰ Kenneth Abbott, Duncan Snidal, “Hard and Soft Law in International Governance”, op. cit., p. 448.

⁷¹ Mišljenje prof. Švelba (Schwelb) citirano je prema: Grigory Tunkin, “The legal nature of the United Nations and Strengthening the Organisation”, in: *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*, The Hague Academy of International Law, Vol. 119, 1966, p. 18.

⁷² Manfred Lachs, “The development and general trends of international law in our time”, in: *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*, The Hague Academy of International Law, Vol. 169, 1979, p. 145.

⁷³ Ulrich Fastenrath, “Relative Normativity in International Law”, op. cit., p. 315.

tvrdog prava, što one čine i danas.⁷⁴ To, ipak, nije dovoljan razlog da posmatramo meko pravo kao izvor međunarodnog prava, odnosno, međunarodno pravo ne daje na sadašnjem stepenu razvoja taj status mekom pravu. Generalna skupština se koristila mekim pravom, rezolucijama i deklaracijama, smatrajući ih pretečama tvrdog prava koje treba da utvrdi stroge međunarodne obaveze za države. Koristeći ove metode Generalna skupština je u nekim važnim tačkama „preobrazila tradicionalno međunarodno pravo”.⁷⁵

Dakle, nastanak pojma mekog prava se u današnjim prilikama može smatrati doprinosom ublažavanju krutosti tradicionalne koncepcije o formalnim izvorima međunarodnog prava, uobličene u članu 38 Statuta ICJ. Ova lista izvora je dovedena u pitanje već duže vreme jačanjem uticaja rezolucija (preporuka) organa međunarodnih, te je upravo iz tih razloga nastao izraz meko pravo, kako bi označavao odluke međunarodnih organizacija koje su formulisane u međunarodnim organizacijama i među državama koje imaju navodnu pravnu vrednost.⁷⁶ Kako međunarodno pravo, zasnovano na konsenzusu država

(...) ne zna kako da u međunarodni sistem integriše one odluke i dogovore koje načine vlade ili organi međunarodnih organizacija koje nemaju za cilj da stvore ugovorne odnose zato jer ne može zamisliti sistem među državama kao društvo u kome socijalni ciljevi mogu nadilaziti i određivati pravne obaveze (...)⁷⁷

onda je za neke od ovih vrsta pravnih akata, posebno za rezolucije UN, pronašao manje formalan naziv – meko pravo.

Meko pravo je instrument koji omogućava shvatanje postojanja pravila, njihove formulacije i tumačenja. Naravno, instrumenti mekog prava imaju različiti uspeh i mnogo nerešenih problema. Ti problemi imaju koren u heterogenoj prirodi sveta, različitih pogleda na svet i načina shvatanja, ali čini se da je došlo „(...) vreme da pravni pozitivizam oslobodi meko pravo i druge neformalne instrumente od

---

⁷⁴ Rezolucije Generalne skupštine UN su prethodile usvajanju Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (1948), Konvencije o pravnom položaju izbeglica (1953), Konvencije o političkim pravima žena (1954), Konvencije o pravnom položaju apatrida (1954), Konvencije o državljanstvu udete žene (1957), Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (1966), Međunarodnim paktovima o pravima čoveka (1966), Ugovoru o miroljubivom korišćenju kosmosa (1967) i slično.

⁷⁵ Dimitrije Pindić, „Priroda deklaracija Generalne skupštine UN”, *Jugoslovenska revija za međunarodno pravo*, br. 1–3, 1974, str. 227–228.

⁷⁶ Milan Šahović, „Može li se demokratizovati međunarodno pravo”, *Jugoslovenska revija za međunarodno pravo*, br. 3, 1998, str. 14–15.

⁷⁷ Philip Allott, “Reconstructing Humanity – New International Law”, *European Journal of International Law*, Vol. 3, No. 2, 1992, p. 352.

negativnog odijuma da umekšavaju tvrdo pravo” i pruže mu priliku sopstvenog uticaja na pravila međunarodnog prava.⁷⁸

ZAKLJUČAK

Ako sumiramo dosadašnje stavove, rezolucijama Generalne skupštine svakako bi trebalo priznati mnogo više od dosadašnjeg određenja po kojima su one imale moralnu i političku snagu. Sve više se smatra da taj viši stepen obaveznosti može biti pronađen i u samoj Povelji UN, preciznije da je on utvrđen odredbama savesnog ispunjavanja obaveza iz Povelje utvrđenih članom 2, ali i da se proširuje i na obavezu država da se pridržavaju preporukama donetim na osnovu Povelje. Značajno mesto u objašnjenju zbog čega se rezolucijama Generalne skupštine UN daje sve veći pravni značaj ima i većina kojom su ove odluke usvojene, tačnije, učešće ili neučešće pojedinih država u njihovom usvajanju. Tako rezolucije Generalne skupštine usvojene jednoglasno ili čak dvotrećinskom većinom dobijaju podršku najvećeg mogućeg broja država u međunarodnoj zajednici i tada „izlaze iz okvira prostih preporuka i dobijaju pravnu snagu”.⁷⁹ Dvojaka je argumentacija koja potkrepljuje značaj većine koja konačno usvaja odluku: s jedne strane, tvrdi se da ako je rezolucija doneta većinom, ona predstavlja izraz pravne svesti (dovoljan broj članica da bi dobila pravnu snagu); s druge strane, smatra se da im podrška ozbiljne većine obezbeđuje efikasnost iz koje proizlazi pravna snaga. Osnovno pitanje na koje za sada nema odgovora, a koje se može smatrati ključnim u ovoj situaciji, jeste da li se može utvrditi objektivni kriterijum koji bi odredio koja to većina država koja odluku usvoji znači pravnu svest.

Jačanje moralno-političke snage rezolucija dovodi do jačanja političke snage same Organizacije ujedinjenih nacija. Pravni karakter rezolucija Generalne skupštine ukoliko postoji, ipak je još uvek nesavršen. Kao osnovni razlog ograničenja u pogledu legislativnih ovlašćenja Generalne skupštine su, smatra se, manje odraz nedostatka njenog formalnog ovlašćenja da bude zakonodavac, već prevashodno posledica „određenih političkih ograničenja koja se javljaju iz opšteg zahteva za mobilizovanjem efektivnih snaga zajednice u podršci legislativnih zahteva”.⁸⁰ Zbog toga je funkcija rezolucija Generalne skupštine, a u skladu sa ulogom koju sama Generalna skupština i UN uopšte imaju u međunarodnim odnosima, centar „gde države mogu izražavati svoj konsenzus o postojećem ili nastajućem međunarodnom pravu ili obezbediti osnovu za progresivni razvoj ovog prava kroz jednoobrazno

⁷⁸ Navedeno prema: Ulrich Fastenrath, “Relative Normativity in International Law”, op. cit., p. 327.

⁷⁹ Федор Иванович Кожевников, *Международное право*, op. cit., str. 28.

⁸⁰ Richard Falk, *On the Quasi-legislative Competence of the General Assembly*, p. 787.

ponašanje država”.⁸¹ To, zapravo, znači da su odluke Generalne skupštine najčešće izraz svesti međunarodne zajednice, tačnije njenih članica, o postojanju pravnog pravila međunarodnog prava, i to naročito običajnog pravnog pravila. Pored ove neosporne uloge, pojavljuju se i neki novi vidovi uticaja rezolucija UN na razvoj međunarodnog prava. Prvi vid je uloga ovih odluka u progresivnom razvoju prava, a drugi je sve izraženije mesto koje rezolucije Generalne skupštine imaju kao instrumenti mekog prava. I jedan i drugi vid njihovog uticaja pokazuje da se Generalna skupština, iako lagano, ipak kreće ka jednom vidu zakonodavne delatnosti. Vreme će pokazati koliko će daleko u tome stići.

BIBLIOGRAFIJA

- Administrative Tribunal Case*, ICJ Reports 1954, 47 at 53.
- Allott, Philip, “Reconstructing Humanity – New International Law”, *European Journal of International Law*, Vol. 3, No. 2, 1992.
- Arangio-Ruiz, Gaetano, *The Normative Role of the General Assembly of the UN and the Declaration of Principles of Friendly Relations*, RC, 1972/III, 137.
- Arèchaga, Eduardo Jimènez de, *International Law in the Past Third of a Century*, Vol. 159, RdC, 1978.
- Avramov, Smilja i Kreća, Milenko, *Međunarodno javno pravo*, Službeni glasnik, Beograd, 2008.
- Castañeda, Jorge, *Legal Effects of UN Resolutions*, Columbia University Press, New York, 1969.
- Dupuy, Pierre-Marie, “The Danger of Fragmentation or Unification of the International Legal System and the International Court of Justice”, *Indiana Journal of International Law and Politics*, Vol. 31, 1999.
- Falk, Richard, “On the Quasi-legislative Competence of the General Assembly”, *The American Journal of International Law*, Vol. 60, No. 4, 1966.
- Fastenrath, Ulrich, “Relative Normativity in International Law”, *European Journal of International Law*, Vol. 4, No. 3, 1993.
- Finnemore, Martha, “Are Legal Norms Distinctive?”, *New York University Journal of International Law and Politics*, Vol. 32, No. 3, 2000.
- Friedmann, Wolfgang, *The Changing Structure of International Law*, Columbia University Press, New York, 1964.

---

⁸¹ Eduardo Jimènez de Arèchaga, *International Law in the Past Third of a Century*, p. 34.

- Georgiev, Dencho, “Politics or Rule of Law: Deconstruction and Legitimacy in International Law”, *European Journal of International Law*, Vol. 4, No. 1, 1993.
- Higgins, Rosalyn, *The Development of International Law Through the Political Organs of the United Nations*, Oxford University Press, Oxford, 1969.
- Higgins, Rosalyn, *Problems and Process – International Law and How We Use It*, Clarendon Press, Oxford, 1995.
- Higgins, Rosalyn, *The Development of International Law Through the Political Organs of the United Nations*, Oxford University Press, London, 1969.
- Hillgenberg, Hartmut, “A Fresh Look at Soft Law”, *European Journal of International Law*, Vol. 10, No. 3, 1999.
- Hoffmann, Stanley, “Thoughts on the UN at Fifty”, *European Journal of International Law*, Vol. 6, No. 3, 1995.
- Johnson, D. H. N., “The Effect of Resolutions of the General Assembly”, *British Yearbook of International Law* (1955–1956).
- Kelsen, Hans, *The Law of United Nations: A Critical Analysis of Its Fundamental Problems*, Frederick A. Praeger, New York, 1964.
- Kenneth Abbott, Duncan Snidal, “Hard and Soft Law in International Governance”, *International Organization*, Vol. 54, Issue 3, Summer 2000.
- Koskenniemi, Martti, “The Politics of International Law”, *European Journal of International Law*, Vol. 1, No. 4, 1990.
- Кожевников, Федор Иванович, *Международное право*, Институт международных отношений, Москва, 1981.
- Lachs, Manfred, “The development and general trends of international law in our time”, in: *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*, The Hague Academy of International Law, Vol. 169, 1979.
- Magarašević, Aleksandar, „O pravnoj obaveznosti rezolucija Generalne skupštine”, *Međunarodni problemi*, god. 2, 1957.
- Membership case*, ICJ Reports 1950, 78 at 9.
- “Namibia Advisory Opinion”, ICJ Reports, 1971.
- Onuf, Nicholas, “The Constitution of International Society”, *European Journal of International Law*, Vol. 5, No. 1, 1994.
- “Philippines Proposal to the San Francisco Conference”, UNCIO Docs. 316 (1945).
- Pindić, Dimitrije, „O pravnoj obaveznosti rezolucija Generalne skupštine UN”, *Jugoslovenska revija za međunarodno pravo*, br. 1–3, 1974.

- Pindić, Dimitrije, „Priroda deklaracija Generalne skupštine UN”, *Jugoslovenska revija za međunarodno pravo*, br. 1–3, 1974.
- Reuter, Paul, *International Institutions*, Allen & Unwin, London, 1961.
- Riedel, Eibe, “Standard and Sources: Farewell to the Exclusivity of the Sources Triad in the International Law”, *European Journal of International Law*, Vol. 2, No. 2, 1991.
- Samora, William, “The New International Law of Alejandro Alvarez”, *American Journal of International Law*, Vol. 52, No. 1, 1958.
- Schreuer, Christoph, “The Waning of the Sovereign State: Towards a New Paradigm for International Law”, *European Journal of International Law*, Vol. 4, No. 1.
- Schwebel, Stephen M., “The Effects of Resolutions of the UN General Assembly on Customary International Law”, in: *Proceedings of the 73rd Annual Meeting of The American Society of International Law*, 1979.
- South West Africa Case*, ICJ Reports (1955), 248 at 291.
- Šahović, Milan, „Doprinos Ujedinjenih nacija razvoju međunarodnog prava”, u: *Putevi savremenog razvoja međunarodnog prava*, zbornik radova, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 1969.
- Šahović, Milan, „Može li se demokratizovati međunarodno pravo”, *Jugoslovenska revija za međunarodno pravo*, br. 3, 1998.
- Tunkin, Grigory, “Is General International Law Customary Law Only?”, *European Journal of International Law*, Vol. 4, No. 1, 1993.
- Tunkin, Grigory, “The legal nature of the United Nations and Strengthening the Organisation”, in: *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*, The Hague Academy of International Law, Vol. 119, 1966.
- Vajić, Nina, „Uloga odluka međunarodnih organizacija u stvaranju međunarodnog prava s posebnim osvrtom na rezolucije Opće Skupštine Ujedinjenih naroda”, u: *Nove tendencije u razvoju međunarodnog prava*, zbornik radova, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 1979.
- Vallat, F. A., *The Competence of the UN General Assembly*, RC, 1959/II, 97.
- Weil, Prosper, “Towards Relative Normativity in International Law”, *American Journal of International Law*, No. 77, 1983.
- Wright, Quincy, *International Law and the United Nations*, Asia Publishing House Ann Arbor, New Delhi, 1960.

Tanja MIŠČEVIĆ

**INFLUENCE OF DECISIONS OF SOME TYPICAL
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS TO THE
DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL LAW:
THE CASE OF THE UNITED NATIONS**

ABSTRACT

In the theory and practice of international law has long been present a debate on the ability of international organizations to influence the decisions in the process of creating international law. It is undisputed that the decisions of international organizations have an increasingly important position, but the debates about the law constituting role of these organizations in the contemporary international law are still alive. There is no consent, and certainly, the widest debates are provoked by the decisions of the international organization of a universal character – the United Nations. A key task of our research will be to analyze the decision-making practice within the United Nations and to determine, by the comparison of the different arguments of international law schools of thought, the impact that this organization has on the creation of international law. Also, we will try to investigate whether the decisions taken in the framework of international organizations carry within them a little more than “moral and political force”, but also to check the achievements of the so-called soft law (*soft law*).

Key words: international governmental organizations, the United Nations, the UN General Assembly, international law, decisions, resolutions, soft law.